

Baba Kama Sources 59

שיטה מקובצת מסכת בבא קמא דף יד עמוד ב

והראב"ד ז"ל פירש ז"ל: שמעת מינה לוח ומכר נכסיו אין בית דין גובין לו מהם אפילו מלוח הכתובה בתורה כגון זו אף על גב דאית ליה קלא. ע"כ.

שיטה מקובצת מסכת בבא קמא דף יד עמוד ב

ביתמי. הקשו בתוספות לרב ושמאל דאית להו דשעבודא לאו דאורייתא וכו'. ותירצו דאירי כשעמד וכו'. אי נמי סבר מלוח הכתובה בתורה ככתובה בשטר דמיא. הרא"ש ז"ל.

בית הבחירה למאירי מסכת בבא קמא דף יד עמוד ב

יש שואלין לעיקר הדין נזקים מן היתומים היאך נגבין אף מן הקרקעות והלא מלוח על פה אינה נגבית מן היורשים אלא משום נעילת דלת כמו שיתבאר בבבא בתרא קע"ו א' ונזקין אין להם מקום לנעילת דלת ואינה קושיא שהנזקין כמלוח בשטר הם ותשלומיהם כתובים בתורה וכן שיש להם קול והרי הם נגבים אף מן הלקוחות כמו שבארנו ואף לדעת האומר שאף במלוח בשטר אין השעבוד מן התורה מאחר שכתוב בהדיא ישלם הרי הוא כמפרש שעבוד נכסים בשטר ובמפרש מיהא לא נחלק שום אדם שהשעבוד מן התורה:

חידושי הרשב"א מסכת בבא קמא דף ח עמוד א

והא דאמרינן מוכרן לאחד או לשלשה בני אדם כאחד כלן נכנסו תחת הבעלים, כלומר והניזקין בעידית וב"ח בבינונית וכתובת אשה בזיבורית, איכא למידק נזיקין מן הלקוחות היכי גבי והא מלוח על פה היא ואינו גובה מן המשועבדין, וי"ל כגון שעמדו בדין קודם שמכר דהעמדה בדין כשטר דמיא כדאיתא בפ"ק דמציעא (ט"ו א'), א"נ כמ"ד בפ"ק דקדושין (י"ג ב') מלוח הכתובה בתורה כשטר דמיא, א"נ יש לי לומר דנזקין קלא אית להו טפי ממלוח ע"פ וגובין אפילו ממשועבדין למ"ד שעבודא דאורייתא ואנן קיי"ל הכי, ועוד נ"ל ראייה מדאמרינן לקמן בפרק המניח (ל"ג ב') גבי שור שוה מנה שנגח שור שוה מאתים האי נמי קלא אית ליה דכיון דנגח תורא נגחנא קרו ליה וכיון שכן אגב האי קלא נפיק למה שהזיק.

נימוקי יוסף מסכת בבא קמא דף ב עמוד ב

כולן נכנסו וכו'. על הלקוחות מוטל דין המוכר מי שלקח עידית יפרע נזקין ובינונית ישלם לבעל חוב וזיבורית ישלם כתובת אשה ואם תאמר והא נזיקין מלוח על פה היא ולא גביא ממשעבדי י"ל דמשכחת לה בדכתב ליה מזיק שטרא בנזקיה אי נמי בדקנו מיניה אי נמי בשעמד בדין ונתחייב לשלם ואח"כ מכר דהעמדה בדין כשטר דמיא והוא דאתברר דלא פרע אי נמי דחייבוהו לשלומי ולא קבליה לדינא עליוה דגלי אדעתיה שאין רצונו לפורעו. הרמ"ה ז"ל:

רמב"ם הלכות מלוח ולוח פרק יט הלכה ה

מכרן לשלשה בני אדם בבת אחת הרי כולן נכנסו תחת הבעלים והניזקין טורפין מן ב העידית ובעל חוב טורף מן הבינונית וכתובת אשה טורפת מן הזיבורית, מכרן לזה אחר זה כולן טורפין מן האחרון לא הספיק טורפין משלפניו לא הספיק טורפין משלפני פניו, אפילו היה האחרון הוא שלקח הזיבורית שהרי הלוקח הקודם אומר לטורף הנחתי לך מקום לגבות ממנו.

הגהות מיימוניות הלכות מלוח ולוח פרק יט הלכה ה

[ב] וא"ת והא מלוח על פה לא גביא ממשעבדי ויש לומר כשעמד בדין דכשטר דמיא ובהגוזל בתרא ופ"ק דב"מ ובגט פשוט ופ"ק דערכין אמרינן נמי מלוח הכתובה בתורה ככתובה בשטר דמיא תוס' ע"כ:

מגיד משנה הלכות מלוה ולוה פרק יט הלכה ה

[ה] מכרן לשלשה וכו'. ברייתא שם. ויש מי שהקשה ניזקין היאך גובין מן הלקוחות והלא מלוה על פה ה' ואינה טורפת מן הלקוחות כמבואר פרק י"א ותירצו שניזקין קול יש להן יותר ממלוה וטורפין אפילו ממשועבדים שהרי לא אמרו שאין מלוה על פה טורפת מהן אלא מפני שאין להם קול כמו שנזכר פ"א והביאו ראיה לזה. ואם היו כל הנכסים עידית או בינונית או זיבורית שהרי דין ניזקין ובעל חוב וכתובת אשה שוה בהן ומכרן לשלשה בני אדם כאחד ובאו לטרוף מהן יש לדקדק כיצד טורפין אם יכולין לטרוף הכל מן האחד או שלישי מכל אחד ואחד בשקנה כל אחד שלישי הנכסים או לפי חשבון אם קנה האחד חסר או יתר ונ"ל שגובין לפי חשבון והריני דן אותו כדין מקבלי מתנות שנתבאר פרק עשירי מהלכות זכייה ומתנה שמקבלי מתנות בבת אחת אם יצא עליהן שטר חוב גובה מכולן לפי חשבון ובברייתא הנזכרת סוף פרק יש נוחלין ואיתא פרק הניזקין ובדין הוא להשוותן שהרי משועבדים דמתנה כמשועבדים דמכר כמו שנתבאר כנ"ל. ועוד צ"ע לפי שדין המתנות הוא אפי' בשהאחד קבל עידית והאחד בינונית והאחד זיבורית והטעם מפני שהדעת נותן היה להשוותן לפי חשבון וכן מוכחת הסוגיא שבפרק הניזקין שאפילו באין המתנות שוות הדין כן משא"כ במכר כמו שנתבאר אחר כך מצאתי לרבינו האי ז"ל שכתב בשער כ"ז מספרו שגובה מכולן לפי חשבון כמו שכתבתי:

מכרן בזה אחר זה כולן טורפין מן האחרון וכו'. באותה ברייתא שם וכתב הרשב"א ז"ל כתב רבינו יצחק ברבי אברהם ז"ל שאם באו כולם בבת אחת כל הקודם בשטרו גובה מן האחרון ופעמים שהניזקין גובין מן הזיבורית וכתובת אשה מן העידית כיצד הרי שהיו ניזקין קודמין וכתובת אשה מאוחרת ומכר עידית ושייר זיבורית ואח"כ מכר זיבורית ניזקין הקודמין גובין מן הזיבורית שבאחרונה וכתובה המאוחרת מן העידית עכ"ל וכ"כ ז"ל בתוספות:

משנה למלך הלכות מלוה ולוה פרק יט הלכה ה

[ה] והניזקין טורפין מן העידית כו'. אם ניזקין יש להם קול לטרוף ממשעבדי עיין במ"ש התוס' פ"ק דב"ק (דף ח') ד"ה כולן ובנ"י שם באותה סוגיא ובמ"ש ה"ה בפירקין והביאו מרן סימן קי"ט ס"ט ועיין בסוגיית הגמרא ס"פ גט פשוט (דף קע"ה) דמוקמינן לברייתא דהחופר בור בר"ה דוקא בשעמד בדין הא אם לא עמד אינו גובה אפילו מיורשין ולכאורה קשה למ"ד דניזקין קול יש להם וגובה אפילו ממשעבדי. אך המעין היטב במ"ש התוס' פ"ק דב"ק (דף י"ד) ד"ה שמע מינה יתיישב לו ועיין במ"ש מרן סימן ס"א סל"ז ועיין ברבינו ירוחם נתיב ל"א הביאו מרן ס"ס קי"ט יע"ש. ועיין בהג"ה עלה דהך ברייתא. (א"ה בפ"ק דב"ק ת"ר מכר לאחד או לשלשה בני אדם כאחד כו' יע"ש) ועיין בנ"י שם ודו"ק:

קצות החושן סימן קיט ס"ה א

(א) ניזק בעידית. וכתב הסמ"ע (סקי"ד), ואף על גב דאין שטר לניזק יש לו קול לנזקין כמו בשטר ולא היה לו ללוקח לקנותו וע"ש. אמנם מדברי התוס' פ"ק דב"ק דף י"ד (ע"ב) משמע דהיינו דוקא למ"ד שעבודא דאורייתא ע"ש ד"ה [שמע מינה] לוח ומכר וז"ל, שמע מינה לוח ומכר דהש"ס בעי להוכיח דשעבודא לאו דאורייתא, דלמ"ד שעבודא דאורייתא א"כ אפילו מלוה על פה גובה ממשעבדי אלא משום דלית ליה קלא חשו לפסידא דלקוחות ונזקין כיון דיש לו קול ממילא גבי ממשעבדי, אבל למ"ד שעבודא לאו דאורייתא גם נזקין אינו גובה אף על גב דאית ליה קלא ולא תיקנו אלא בשטר דוקא ע"ש, וא"כ כיון דלא הכריעו בזה אי שיעבודא דאורייתא או לאו דאורייתא והניחו בספיקא בש"ך ריש סימן ל"ט (סק"ב), א"כ גם נזקין אינו גובה ממשעבדי.

ועיין בתוס' ב"ק דף ח' (ע"א ד"ה כולן) גבי מכרן לשלשה בני אדם [שהקשו] דנזקין היכי גובה מלקוחות ותירצו שעמד בדין, והרב המגיד פ"ט ממלוה (ה"ה) תירץ לפי שנזקין יש לו קול וע"ש. ולמה לא תירצו בתוס' דנזקין יש לו קול, משום דאכתי תיקשי הברייתא למאן דאמר שעבודא לאו דאורייתא. אך אכתי תיקשי היא גופא מאי שנא עמד בדין דגובה לכולי עלמא ממשעבדי אפילו למ"ד שעבודא לאו דאורייתא, וכדאיתא סוף פרק גט פשוט (ב"ב קעה, ב) דפר"ך לרב ושמואל מחופר בור ברשות הרבים ומשני כשעמד בדין, והא עמד בדין נמי אינו אלא משום דאית ליה קלא דהא מלוה בשטר לא היה כיון דיכול לטעון פרעתי לדעת כמה פוסקים בסימן ל"ט (בש"ך סק"ג) ובסימן ע"ט (בש"ך סק"ט) ע"ש, א"כ מאי שנא דגובה

ממשעבדי בעמד בדין ואם לא עמד בדין לא כיון דנזקין נמי קלא אית ליה, ואי נימא דלמ"ד שעבודא לאו דאורייתא אף על גב דאית ליה קלא נמי אינו גובה ומשום דבעינן דוקא שטר, א"כ עמד בדין מאי טעמא גובה.

ולכן נראה לי מזה העיקר כדעת הפוסקים בסימן ל"ט וע"ש דעמד בדין הוי כמלוה בשטר ואינו יכול לטעון פרעתי ומשום דהוא עומד לכתוב וכקנין דעומד לכתובה ומשום הכי גובה ממשעבדי לכולי עלמא דכיון דהוא עומד לכתוב הוי כשטר ממש, ועיין ש"ך סימן ע"ט ס"ק כ"ט, אבל לשיטת הפוסקים דפרעתי יכול לטעון ואפילו הכי גובה ממשעבדי ומשום קלא קשה הא למ"ד שעבודא לאו דאורייתא לא מהני קלא וצ"ע. ועוד קשה ממוכר שדהו בעדים שגובה ממשעבדי (ב"ב מא, ב) וצ"ע.

אך גם מ"ש תוס' דלמ"ד שעבודא דאורייתא ודאי נזקין גובה ממשעבדי ומשום דאית ליה קלא קשה דבפ"ק דמציעא דף ט"ו (ע"א) מוקי רבא ברייתא דלאכילת פירות הכא במאי עסקינן כגון שגזל שדה מחבירו מליאה פירות ואכל את הפירות וחפר בו בורות שיחין בא נגזל לגבות קרן גובה מנכסים משועבדים בא נגזל לגבות פירות גובה מנכסים בני חורין, רבה בר בר הונא אמר וכו', ופריך הש"ס בין לרבא בין לרבה מלוה על פה הוא ומלוה על פה אינו גובה מנכסים משועבדים, הכא במאי עסקינן כשעמד בדין והדר זבין, ומאי פריך לרבא הא רבא סבירא ליה שעבודא דאורייתא וכמ"ש תוס' ריש פרק הנזקין (גיטין נ, א ד"ה כיון).

ועיין ברמב"ם (פ"א) [פ"ט] מהלכות גזילה (ה"ד) ובשו"ע סימן שע"ב (סעיף א') דכתבו כאוקימתא דרבא לאכילת פירות וכשעמד בדין וע"ש, והא התם נזקין הוי. ואולי התם כל זמן שלא עמד בדין לית ליה קלא, אף על גב דנזקין אית ליה קלא היינו אם ידוע שזה החפץ הוא של פלוני הוי ליה מזיק וקלא אית ליה אבל התם כל זמן שלא עמד בדין אינו ידוע אם הקרקע הוא דחבריה וסברי שלו וצ"ע:

שיטה מקובצת מסכת בבא קמא דף יד עמוד ב

כתבו בתוספות שאנץ: פרט לבית דין הדיוטות. פירש הקונטרס לענין דיני קנסות. וקשה קצת דמתניתין לא איירי בדיני קנסות וכו' ויש ענינים הרבה שהיה יכול לומר דנפקא מינה לכולהו ארבעה אבות כדאמרינן לקמן בפרק החובל דכל ששמין אותו כעבד אין דנין אותו בבבל. ומיהו אין להקפיד בכך דהכי נמי מפרש בסמוך וכו' ככתוב בתוספות. ע"כ.

ורבינו ישעיה ז"ל כתב וזה לשונו: דיפה פירש רש"י ז"ל דאפילו אי אמרינן פלגא נזקא ממונא דלא איירי מתניתין כלל בקנס מכל מקום יש לומר דאף על גב דרישא דמתניתין לא איירי בקנסות מכל מקום הני כללי בתראי בכל עשרים וארבעה אבות מיירי וקאי בפני בית דין אאונס והמפתה ובשאר דיני קנסות וכן צריך לומר בסמוך דמסיק על פי עדים פרט למודה בקנס וכו' אלמא דאדיני קנסות קאי. ע"כ.

הגהות אשרי מסכת בבא קמא פרק ח סימן יט

ופר"ח ולא שור בלבד אלא כל שהוא כיוצא בזה גובין כגון אבות נזקין דשור כשן ורגל ומבעה והבער ובור וד' שומרין וריפוי ושבת ובושת וגנב בקרן וגזלן ועדים זוממין היכא דלא אפשר לאהדורי והמסור הני כולהו וכיוצא בהו גובין בבבל. מא"ז:

רא"ש מסכת בבא קמא פרק א סימן יט

בני חורין ובני ברית למעוטי עבדים ועובדי כוכבים* דסד"א דלענין נזקין ראוי להאמין לכל אדם כדי שישתלם לניזק דמי נזקו אי נמי דשור של נכרי שנגח לשור של ישראל דאין מוציאין מן הנכרי אלא בעדים כשרים:

נימוקי יוסף מסכת בבא קמא דף ו עמוד א

ע"פ עדים. בגמרא אמרי דאתא לאשמועין דדוקא על פי עדים קודם שהודה חייב אבל מודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור והוא דחייב נפשיה במידי מעיקרא בהודאתו [דף עה א] [ובענין אחר נמי אמרו בגמרא וכולהו חדא מלתא היא] על פי עדים שיהיו בני חורין ובני ברית וה"ה דלשאר דינין בעינן הכי אלא דהכא אגב סירכא דמודה בקנס ואח"כ באו עדים נקט דעובדי כוכבים ועבדים לאו בני עדות נינהו אפילו בהודאות והלואות וכל שכן בקנסות ונזקין:

רמב"ם הלכות נזקי ממון פרק ח הלכה יג

אין הנזקין משתלמין ואין חייבין בכופר ואין הבהמה נהרגת אלא בראיה ו ברורה ובעדים הכשרים להעיד, שלא תאמר הואיל ואין מצויין באוריות הסוסים וברפת הבקר וגדרות הצאן אלא העבדים והרועים וכיוצא בהן אם העידו שבהמה זו היא שהזיקה את זו שומעין להן או אם העידו קטנים או נשים שאדם זה חבל את זה או העידו בשאר נזקין סומכין עליהן, אין הדבר כן, אלא לעולם אין מחייבין ממון על פי עדים עד שיהיו עדים הכשרים להעיד שאר עדיות ויעידו בבית דין ויחייבו בית דין המזיק לשלם. +/השגת הראב"ד/ אין הנזקין משתלמין ואין חייבין בכופר ואין הבהמה נהרגת אלא בראיה ברורה. א"א לא בא למעט אלא עדים פסולים אבל ע"פ עצמו חייב בנזק ובכופר אלא שאינו נהרג על פיו. +

לחם משנה הלכות נזקי ממון פרק ח הלכה יג

[יג] אלא בראיה גמורה ועדים כשרים וכו'. כתב כן מפני שהוקשה לו מה הודיענו כאן משנתנו שבפ"ק דבב"ק על פי עדים בני חורין בני ברית מהיכא תיתי שתהיה עדות זה קל משאר עדיות שבתורה שהוצרכה מתני' לכך לזה תירץ כך. והטור כתב בשם ר"י שבא להשמיענו אפילו שור של עכו"ם שנגח שור של ישראל אין דנין אותו אלא בעדים כשרים. עוד יש בגמרא דין של שור ישראל שנגח של עכו"ם ויש בו מחלוקת רבנן ור"מ ולא ידעתי למה לא הזכירו רבינו ז"ל:

שיטה מקובצת מסכת בבא קמא דף טו עמוד א

בני חורין למעוטי עבדים. כתב הרמב"ם ז"ל פרק ח' מהלכות נזקי ממון דאיצטריך לאשמועין הכא הך דינא שלא תאמר הואיל ואין מצויין באוריות הסוסים וכו' עד ויחייבו בית דין למזיק לשלם. וכן הדין בכל עדות ממון שבעולם אף על פי שהוא דבר שאין דרכם של בני אדם כשרים ליכנס באותם מקומות כגון מקומות שהם מיוחד לנשים לבד בעזרותיהן אין מקבלין עדותן כלל לא לענין חזקה ולא לענין שום טענת ממון לפי מה שכתב הרמב"ם ז"ל. הר"מ מסרקסטה ז"ל.

דרכי משה הקצר חושן משפט סימן לה

(ג) וז"ל המרדכי סוף הלכות נדוי אף על גב דמנדין בלא התראה מכל מקום אין מנדין עד שיודע הדבר בעדים כשרים ובראיה גמורה כו'. ולי נראה דאף על גב דאפשר דמדינא הנשים אינן נאמנות אפילו במקום שאין אנשים שכיחי כדברי הרמב"ם והרשב"א מכל מקום תקנות קדמונים הם מרבינו תם ז"ל כמו שכתב מהרי"ק שורש (ק"פ) [קע"ט] דאשה יחידה או קרוב או קטן נאמנין בענין הכאות או בזיון תלמיד חכם ובכל דבר קטטה שאין רגילים להיות עדים מזומנים בדבר זה ואין פנאי להזמין והוא הדין במסירות וכל זה כתב שם מהרי"ק בשם רבינו תם ז"ל וכ"כ הכלבו סימן קי"ו מתקנות רבינו גרשום מאור הגולה וכ"כ בחידושי אגודה פרק עשרה יוחסין (סי' סד) דבכל מקום דאין אנשים רגילים להיות נשים נאמנות וכן האריך בזה בתרומת הדשן סימן שנ"ג מיהו כתב דדוקא בדבר שהוא אקראי בעלמא כגון שמעידות על בגדי אלמנה שלבשה אותן בחיי בעלה דבדבר זה אין אנשים רגילים לדקדק וכן במקומות בבית הכנסת של נשים אבל בנזקין דשכיחי אין נשים נאמנות כו'. מיהו נראה דבדבר הכאות וחבלות נשים נאמנות וכדברי רבינו תם דזה גם כן לא שכיחי כדלקמן סימן ת"ח (אות ב) ולכן נ"ל דאין לדחות דבריהם בלא ראייה ברורה. ועיין באבן העזר סימן י"ז (עמ' קטו) שתי נשים ועד אחד איזה עדיף:

עוד כתב מהרי"ק שורש צ"ג דאין הפסולין נאמנים אלא כשהתובע טוען ברי אבל אם טוען שמא על פי אלו הפסולין אינן נאמנים ועיין שם. ועיין במרדכי פרק הבא על יבמתו (דף תס"ד ע"א) (הגהות מרדכי סי' קי"ז) דאשה כשרה להעיד על שמנה דברים כו' ועיין ביורה דעה סימן קכ"ז (אות ב) כתבתי עדות נשים:

חידושי הרשב"א מסכת בבא קמא דף טו עמוד א

לכל מיתות שבתורה. כלומר לחייב הממית את האשה כממית את האיש, ולא שמעין מהא להשוותה לחייבה בכל המיתות כאיש דהא קרא הכי כתיב והמית איש או אשה והיינו דאמרין אבל לענין כופר אימא איש דבר מצוה לישלם כופר אשה לא צריכא.

בית הבחירה למאירי מסכת בבא קמא דף יד עמוד ב

בפני בית דין ר"ל בית דין מומחין וסמוכין ופירשו בגמ' למעט בית דין הדיוטות ר"ל שאין מומחין שאין דנין דיני קנסות אלא במקום מומחין וסמוכין והוא בארץ ישראל ומ"מ יראה בפרק החובל דוקא נזקי אדם באדם ואדם בשור אבל שור בשור ושור באדם דבר מצוי הוא וגובין אותו בבבל ושם יתבאר על פי עדים ולא על פי עצמו שהרי מודה בקנס פטור ואפילו באו עדים אחר כן בני חורין ובני ברית הא עבדים כנעניים וגוים אין נאמנים ואף על פי שאין הדבר רגיל להיות במקומות אלו ישראלים מכל מקום כל שאין שם ישראלים הפסיד והנשים כאנשים בכל דיני הנזקים ולכל שאר הדינים והעונשים שנאמר אשר תשים לפניהם ולא נאמר לפני בני ישראל:

תוספות תלמיד ר"ת (בשיטת הקדמונים) מסכת בבא קמא דף טו עמוד א

כי היכי דתיהוי לה כפרה. קשיא לרבי הא טפי ניחא לה דלא תיהוי בה לא עונש ולא כפרה. ויש לתרץ דמקצת עונשין מפורשין באשה גבי עריות דכתיבתסג) מות יומת הנואף והנואפת, וכן באש ישרפו אותה ואתהן. ואזהרה דכתיב לא תקרבו לגלות ערוה על שניהם מזהיר. ואהנהו איצטריך למימר דתיהוי לה כפרה (תוס' דא תיקשי אם כן היכי יליף מהאי היקישא בקידושיתסה) דכל מצות לא תעשה נוהגת בנשים, דאימא האי קרא לא בא אלא להקל עליה דתיהוי לה כפרה. י"ל דלאו מההוא קרא לחודיה דכפרה יליף, אלא מכולהו תלתא, מכפרה ודינין ומיתות. דהתם נמי בקידושין קא מייתי כולהו קראי דמייתו הכא: הכא משום כפרה והכא משום חיותא. כלומר מכל חדא וחדא לא מצי למילף דאיכא למיפרך. וא"ת לית מתרוייהו במה הצד. י"ל דלא רצה תלמודא לדקדק בהא, ומדקדק יכול למצוא פירכא אכולהו:

חידושי הרשב"א מסכת בבא קמא דף טו עמוד א

אשר תשים לפניהם השוה הכתוב אשה לאיש לכל דינין שבתורה. ואיכא למידק דהא האי קרא לא מיירי אלא בכשרים לדון וכדדרשינן מיניה בפרק בתרא דגטין לפניהם ולא לפני גוים לפניהם ולא לפני הדיוטות ואשה פסולה לדון דתנן בנדה בפרק בא סימן כל הכשר לדון כשר להעיד ואשה פסולה להעיד כדאיתא לקמן בפרק החובל ובפרק שבועת העדות, וי"ל דמתניתין דנדה באנשים מיירי ולא בנשים ואפשר שהאשה כשרה לדון מדכתיב בדבורה והיא שפטה את ישראל בעת ההיא, ומיהו אין ראייה משם דשמא לא שהיא בעצמה דנה אלא שמלמדת להם ודינין על פיה, וא"נ בשקבלוה עליהם, ובירושלמי גרסינן בפרק שבועת העדות נאמר כאן שני ונאמר להלן וישארו שני אנשים מה להלן אנשים ולא נשים ולא קטנים אף כאן אנשים ולא נשים ולא קטנים למדת שאין האשה דנה מעתה אין האשה מעידה ע"כ, ותהדר קושיין לדוכתא לרבות נשים מכאן מנין, וי"ל דמלפניהם מרבינן אפילו נשים שישנן בכלל דינין ומדכתיב תשים לפניהם דרשינן דיינים מומחין שיכולין לעשות ולחבוט וכדדרשינן בפ"ק דסנהדרין מכאן למקל ורצועה, ולפניהם נמי קאי אאלקים דכתיבי טובא בפרשה דהיינו מומחין.